

تورک بوروی ۱

Jul 11 No: 8 23 Subat 1327

اون بش کونده بر جبقار

تورکک فاندنه چالشیر

کندی آدلاریمیزی دا [حافی ، صافی ، خاکی ، فیروزان ، پسندیده ، کلپال ، ماهوش ، ناز کتر] کی سوزلردن قورتارامایوروز !
 بزویله یایماق دا سوروب کیتدکجه بشیور ییل ، بیک ییل صوگرا کله جک لڑ
 بزه تورک ده کیل ، عاراب ، فورس دیه جکلردر ؛ نته کیم تورک اولان قارابی به ،
 ابن سینایا بوکون عاراب دیدیکلری کی !...
 آرتیق برپارچا دوشونه لم ، کندیمزه کله لم ده اویله یورویم کاغد اوزرینده ،
 براوزرینده براقاچغیز ایزلرباری بزی کویستره بیلسون ، بئلکیمزی بیلدیرسون...
 ۷ شباط ، ۱۳۲۷

تیره یولولو
 آلب أرسلان

تعلیم و ترویج

تورک یوردجیلرینه

(باشی ۷ نجی صابیده)

یکی اصولک قوتلنمهنسی ، کوکشمه سی اوزرینه اسکی فکرلیار دها زیاده
 حرکت کلوب ، مکتبی و اصولی خلقلک نظرندن دوشورمه به جبالادیلر ، یکی
 مکتبه هر طرفدن هجوم ایتدیلر : چابوق اوکرنیلن علم چابوق اونودیور ، مش ؛
 دینی مکتبلر بوزیلاجق ، روس اشقولا سنه دونه جک ، ایمش ... بوهجوملره
 قارشى باغچه سرای بازارنده برقهوه خانه ده « آقشام مکتبی » آچدم ؛ یکریمی
 قدر همال و بقال دایقانلیلری دعوت ایتدم ؛ قرق آقشام بونلری بالذات
 او قوده رق ، هپسنی « او قور یازار » ایتدم . بودینچ شا کرلردمک هر بریسی ،
 یکی اصولک کور سسلی مدافعلری اولدیلر .

« ترجمان » ک تاثیر ایله اصول صوتیه معلمکی اوکرنمک ایچون قاققاز یان
 و روسیه ایچریلردن باغچه سرايه طلبه و منلاکيه باشلادی . برنجی نمونه مکتبی ،
 هم مکتب ، هم ده بدرجه به قدر « دار المعلمین » وظیفه سنی ایفا ایدیوردی .

کلن منلار بر ایکی آی مکتبده مسافر قالدیرق ، معلملک شهادتنامه سی آلیور و مملکتلرینه دونیورلردی . بویلهجه معارف و تجدد قفلجملری اوتیه برییه صچرایوردی .

نمونه مکتبده مسافر کلوب ، اصول صوتیه یی تحصیل ایدن منلا و معلملر ، بوبادهوا درسده قارشولاق اولمق اوزره ایکی آدمه اوکرندکارینی اوکرتیه ، اصول صوتیه یی کوسترمیه ، کندی مکتبلرندن ماعدا ایکی مکتبک ده اصلاخه چالیشمه سوز وریورلر ، یعنی وجدانا بورجلی ایدیلورلر ایدی ؛ بویلهجه ، بربرمه اوکرتمک اصولیه معلم یتمبرمک چارده سی بولمیش ایدی . قافقازیا و آسیا و روسیه نك هر طرفندن اسلام تجارک چوق طوبلانیدی مکاربه بناری نیژنی نوغورود شهرنده تموزک ۱۵ ندن آغوستوسک ۲۵ ینه قدر دوام ایدر . بن هر سنه بوبنایره کیدیور ، بش اون کونلر پروپاندا ایدیور اید . ۱۸۸۷ ده باغچه سرای نمونه مکتبی معلمی بکر افندی امکدار رزان ولایتی خان کرمان بلده سنه کوندلمش واوراده « ایکنجی نمونه مکتبی » تأسیس ایدلمش ایدی . نیژنی نوغورود ، تامبوف وپنزا ولایتلرینک مسلمانیلری آره سنده اصول صوتیه یی واصلح تدرسیه یی اوکرتمک و نشر ایتک بومعلمه سپارش ایدلمش ایدی .

اشبو بلدهده آچیلان مکتبده اوقویان چوجققلرک پدرلری دایم مذکور پنایره کلدکلرندن بالاستفاده مجلسارده بونلری شاهد ایدرک سویلتدیریور و بویلهجه کوزی آچیق تاجرلری مکتب اصلاخه تشویق ایدیورایدم . بودعوتلرک نمره سی اولهرق سکسان قدر منلا و سوخته باغچه سراه کلوب اصول جدیدده تحصیل ایده رک واداره ترتیلری اوکرنرک مطالعه ایده جکلری فنی کتابلری ده آلوب کیتمشلر و بربرکلری و عدلرینه بناء بش آلتی سنه ظرفنده روسیه نك هر ولایتده ایکیشر اوچر محله مکتبنی اصلاح ایتمشلر ایدی . لیکن آسیای وسطادن سس چیقمیور ، حرکت ایشیدیلور ایدی . ۱۸۹۳ ده آسیای وسطایه یوللاندیم . اورتا آسیاده لسان فارسی معتبر طوتیلوب تورکجه یه رغبت ایدلمدیکنی کوردم . سمرقندهده تورکجه اوقودلیق اوزره غیری رسمی

صورتده اورنبورغلی ناچر عبدالغنی بای خانه-سندہ اصول صوتیه «اوجنجی نمونه مکتبئی» تأسیس ایتدم. معلمکی باکولی عبدالمجید بک قبول ایتیش ایدی. بومکتب اوج آی قدر دوام ایدوب حکومت طرفیدن قپادلدی. فقط اورنا آسیالیر آره-سندہ «باکنالی مکتب» نامی ایله شهرت آلمش بومکتب، اصول صوتیه نك سهولتی اهلاییه کوس-تروب افکار عمومیه یی جلب وتحریرک ایتدی. بوندن اعتباراً آسیای وسطا دخی تجدد یولنه کیردی. اصول صوتیه مکتبباری فارسی به محل مناسب براقق ایله برابر ملی اولان تورکجه یی ایلرو سوردیلر. بویه جه ملتک تحصیل هوسی اوایندیغندن معلم بولمق خیلی مشکل ایدی.

حیاتک بو-ژئالنه جواباً ۱۹۰۱ ده شمسی «وقت» غزنه-سنگ محرری محمد فاتح افندی اورنبورغده غیر رسمی اوله رق «معلمین درس خانه سی» آچوب اورال وسیریا ایچون خیلی معلم حاضرلدی. ایکی یاز دوامدن صوکره بو «درسلر» محلی حکومتجه منع ایدلدی.

بونک ایله برابرترانده علمای منوره سرکرده لرندن مدرس عالم جان بارودی افندی مدرسه-سنی اصلاح و پروغرافنه فنون تحصیلی ادخال و برده «معلمین شعبه سی» تأسیس ایتیش ایدی. بوشعبه دن خیلی معلم یتشوب اطراف واکنافه داغیدلدی. بومدرسه نك وشعبه نك فی جهتمده محررلرمزدن آق چوره اوغلی یوسف بکک خیلی خدمتی کورلمشدر.

*
* *

۱۸۸۴ سنه-سندہ باشلاشمش تجدد و اصلاحات، ۱۹۰۶ ده باغچه سرایدن تاکشغره قدر یایلمش وتورکک جدی سیایه-سندہ کوره-نکله، تعصبه، امنیتسزلیکه تماماً غلبه چالشمش ایدی. بو بویوک ایشه نه روسیه دولتمک خزینه-سندن ونده اجدادیمزک وقف دفته-سندن بش پاره آلتیادی؛ یالکیز تورکک نجات و حیات آرزولرندن نبعان ایدوب آقین آقین کلن آقچه-لرله بش بیکی متجاوز تورک مکتبی تأسیس و اصلاح ایدیلدی.

باکولی حاجی زین العابدین تقی یف، اورنبورغلی حسینوفلر، سسیریللی حاجی نعمت الله کبی یوز، ایکوز مکتبک مصرفه پاره ویرمشاردن صرف النظر

آق چوره اوغللری ، آپانای اوغللری ، عبد المنان اوغللری کی اوز ، اونبشر مکتب تاسیس ایدن تورکلر آز دکلدنر . محله وکوی جماعتلرندن بلاتفاق مکتبلری زمانه موافق تعمیر ویابنا ایتدیروب ، سنوی درت ، بشیوز روبله (بش ، آلتی بیک غروش) تخصیص ایله ، معارف ملیه یه کور کورینه دکل ، بیلرک ، ایسته یهرک خدمت ایدن جماعتلرده یوزلرجه کورولمشدر ...

شو یازدقلریمزدن کوریلور ، آکلاشیلیورکه ملی معارفک ایلرولمسی ، انتشاری ، یالکز « نظارت » ه مخصوص دکلدنر ؛ بو ایش هر کسک وجهلرک حیات بورجیدر . نظارت ، نظارت ایدر ، باقار ، تسهیل ایدر ، معاونت ایدر ؛ فقط چالیشمق کیندی بیلن هر بر تورکلک وظیفه سیدر .

روسیه ده ساکن تورکلر ، بوخصوصه ثمره لی فعالیت کوستردیلر ؛ امینمکه عثمانلی تورکلری ده ایلری کیدرلر . بوقوی امید ایله شخصی واجتماعی - بکلک (Gouvernemental) ورسر دکل - بر فعالیت باشلانغیچ اولمق اوزره بویوک یورد اهلنه اصول صوتیه درسلی آحق ایستورم .

اصول صوتیه نکل ویردیکی قولایقله قرق اللی کون طرفنده چوجقلرینک « اوقور - یازار » اولدقلری کورمک کی بر سعادت عثمانلی محله وکوی جماعتلری مکتبه و تحصیل جدی بر صورتده هوس ایتدیره چکنه ، یاردیملری جلب ایده چکنه ایتموار . بونکچون صوتی اصولی ایستک ایدنلره بالذات کویستره حکم . مرجعندن لازمکن مساعدی آله رق استانبولده « اصول صوتیه و تطبیقاتی درسلی » ویره چکم . درسار قیصه بر مدت دوام ایده چک و محجناً ویریه چکدر ؛ بومدنده اصول صوتیه ایله الفبا و قرائت تدریسی اوکره تیله چکدر . ولایتدن کلوب استانبولده تحصیل ایله مشغول « طلبة علوم » ک درساریمزده بولمسی ، بالخاصه مطلوبدر .

درساره سیاحتمدن عودنده ، یعنی ایلک بهارده باشلنه بیله چکنی تصور ایدیورم ؛ مع مافیه درس باشلانغی کون ، وقت وزمانیه استانبول مجموعه و جریده لرنده اعلان اولنه چقدر . درسارده بولمق ایسته یلر شمیدین اسم و آدرس لری ، آیا صوفیه جوارنده ، قبا صقال چشمه سوقاغنده ۲۸ نومرولی

«تورک یوردی» اداره‌خانه‌سنة تحریراً خبر ویرمه‌لیدرلر. طلبه درس دیکله‌مه‌یه
آدرس‌لرینی اخبار و قید ایتدیردکیری صره ایله قبول ایدیله‌چکدر .

اسماعیل غلامی نیکسکی

تاریخ و آثار عقیقه

مورخ لئون قاهون و معلم بارتولد کوره

چنگیز خان

(باشی برنجی صابیده)

دنیانک الک بوبوک امیر اطورلغی

افندیلر ،

چنگیز خان، ۱۲۲۵ سنه میلادی‌سنة، آسیای غربیدن پایتختی (قاره‌قوروم) .
عودت ایتدی. آرتق آسیا، شرق و غربنده، سکون و انتظام کسب ایتشدی .
«قوجه آسیا چنگیزک بوقورقونج محاربه‌لری هنگامده اولدیغندن زیاده هیچ برزمان
«انتظام و اسایش یوزی کورمه‌شدی .» [۱] «سیلان ییلندن، ایت ییلنه قدر،
۱۹ ییل اینجده، خاقان، بوبوک ایله نظام و قانون قویدی . خاقانلی صاغلام
تملر اوسته قوردی . هرکیشینک آل و آياغنه ایش بولدی . ایله راحت و قوت
قراندیردی . بوبوک خاقانک ایلی قدر مستریج و قوتلی بر خلق باشقه اولسکلرده
یوق ایدی .» [۲] آسیا قطعه‌سی چین و چاپون دکزلرندن بحر حزر و کوه قافه
قدر، یعنی برباشدن او بر باشه، چنگیز خاقانک بوروغی آلتنه کچمش، خطایلر
خطاپلاشمش تورکلر، ایرانلیلر، ایرانلیلاشمش تورکلر، جمه‌سی، مونغول - تورک
حاکمیتنه بویون صینمش ایدی . آسیانک درت بوبوک تورک امیر اطورلغنک

[۱] لئون قاهون .

[۲] سانانغ - سه‌آسنه .